

Till
Regeringen
Finansdepartementet

*Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar icke vinstutdelande fristående skolor och arbetar för att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ att bedriva förskola/skola inom det svenska utbildningsväsendet. ISR verkar för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och för en deltagande målstyrning där skolorna själva kan styra över hur verksamheten ska organiseras för att nå de nationella målen. På så vis främjas en reell pedagogisk mångfald, vilket är en förutsättning för en verklig valfrihet för elever och föräldrar.
Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56*

Idéburna Skolors Riksförbunds (ISR) yttrande om promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

ISR:s sammanfattande bedömning

ISR välkomnade utredningen Idéburen välfärd 2019:56 och inrättandet av ett register för idéburna aktörer i välfärden med syfte att synliggöra dessa samt att kunna skilja dem från vinstutdelande aktörer i välfärden. På så sätt skulle samverkan och reserverade upphandlingar underlättas inom LOU och LOV. Tyvärr utformades registret på sätt som undergrävde dess funktion. Med höga avgifter, onödiga krav och administrativt krångligt.

Samtidigt var ISR mycket kritiskt. Förändringar genomfördes parallellt inom LOU och LOV som, med hjälp av registret, möjliggjorde att rikta upphandlingar inom vissa välfärdstjänster till enbart idéburna. Det var bra! Men denna slags förändringar genomfördes *inte alls* inom skollagstiftningen. Systemet med fristående förskolor och skolor är "LOV-liknande" där tillstånd ges för att bedriva verksamheten. Men alla huvudmän som ges tillstånd behandlas lika och kallas enskilda, oavsett om de är idéburna eller vinstutdelande skolföretag. Så det saknas motiv för idéburna skolhuvudmän att registrera sig. Och det saknas möjlighet för differentierad styrning mellan idéburna skolhuvudmän och vinstutdelande skolhuvudmän.

ISR välkomnade även att förslag till åtgärder för att öka antalet registrerade i registret skulle tas fram. Tyvärr undergräver de flesta av de nya förslagen i promemorian registrets syfte.

Därför ISR avstyrker de huvudsakliga förslagen (se nedan).

ISR föreslår istället ett omtag - att en djupare utredning genomförs där förslag kan tas fram som skapar incitament för Sveriges idéburna förskolor och skolor att registrera sig. En sådan utredning skulle behöva samverka med pågående och kommande förändringar av friskolesystemet och beröra skollagens avsnitt om fristående skolor. Den svenska idéburna

skolsektorn är mer än dubbelt så stor som Sveriges idéburna vård- och omsorgssektor och behöver synliggöras och få andra villkor än de vinstutdelande skolhuvudmännen ([Sivesind, 2017](#)).

ISR synpunkter på de konkreta förslagen

4.1 Fler idéburna organisationer ska kunna registrera sig

Förslag: Idéburna organisationer som inte bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska kunna registrera sig i registret för idéburna organisationer.

ISR avstyrker förslaget.

Förslaget undergräver registrets syfte. ISR anser att registrets värde ligger i att skilja idéburna aktörer från vinstutdelande aktörer inom offentligt finansierad välfärd. ISR menar att det ska fungera som en kvalitetsstämpel och som ett tillförlitligt underlag för upphandlande myndigheter och bidragsgivare. Den förra regeringen underströk redan i propositionen Idéburen välfärd (prop. 2021/22:135) att definitionen ska utformas så att risken för missbruk minimeras.

Förslaget urholkar den funktionen. Enligt promemorian ska begränsningen av värdeöverföringar bara gälla de registrerade organisationer som bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Det skulle i praktiken innebära att registret skulle inrymma två olika kategorier av organisationer under samma beteckning där bara den ena är förbjuden att göra värdeöverföringar.

Ju fler idéburna organisationer som inte bedriver eller har för avsikt att driva välfärdsverksamhet som registrerar sig, desto mindre meningsfull blir registreringen för de organisationer som faktiskt har åtagit sig begränsningen.

ISR föreslår istället att registret förblir endast för de idéburna välfärdsverksamheterna som omfattas av begränsningen av värdeöverföringar. Om syftet är att synliggöra civilsamhället i stort kan det ske genom ett separat register skapas. Eller ett register med en annan beteckning än idéburen aktör.

4.2 Begränsningen om värdeöverföringar ska inte omfatta aktörer som inte bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Förslag: Idéburna organisationer som inte bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska inte omfattas av begränsningen om värdeöverföringar.

ISR avstyrker detta förslag, med hänvisning motiven för att avstyrka förslaget 4.1.

4.3 Registret ska innehålla fler uppgifter

Förslag: Registreringen ska omfatta

- uppgift om vilken verksamhet den idéburna organisationen bedriver,
- information om huruvida den idéburna organisationen bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och
- den idéburna organisationens huvudsakliga verksamhetsorter.

Kammarkollegiet ska på sin webbplats tillhandahålla information om innehållet i registret.

ISR tillstyrker delvis förslaget

Punkt 1: tillstyrks

Punkt 2: avstyrks, hänvisning till ISRs resonemang i avsnitt 4.1

4.4 Tiden för begränsningen om värdeöverföringar efter avregistrering ska kortas ned

Förslag: Tiden som begränsningen om värdeöverföringar fortsätter att gälla vid avregistrering ska kortas ned från fem till tre år.

ISR avstyrker detta förslag.

Förbundet hänvisar till resonemangen under 4.1 om registrets viktigaste syfte att skilja icke vinstutdelande aktörer i välfärden från vinstutdelande sådana. Om "karenstiden" efter avregistrering sänks till 3 år, så skulle en aktör kunna bygga upp en skola med de eventuella förmånliga villkor som skulle kunna följa av att man är kvalitets stämplad som idéburen och sen avregistrera och efter bara tre år kunna börja plocka ut vinst. Det är inte en önskvärd funktion för registret.

4.5 Skyldigheten att årligen rapportera värdeöverföringar ska tas bort

Förslag: Skyldigheten för en idéburen organisation att skriftligen varje år lämna uppgifter om värdeöverföringar ska tas bort.

ISR tillstyrker förslaget.

ISR välkomnade definitionen av idéburen aktör i välfärden och har denna som kriterium för att anta medlemmar. ISR har inte kännedom om att idéburna skolor ägnar sig åt verksamhetsfrämmande värdeöverföringar. Om ISR skulle upptäcka att medlem gjorde verksamhetsfrämmande värdeöverföring skulle denna uteslutas ur förbundet. Mot den bakgrunden är en årlig rapporteringsplikt oproportionerlig i förhållande till den nytta den ger.

Att rapportera även när inga värdeöverföringar har gjorts innebär en administrativ börda för organisationerna. Särskilt för små idéburna aktörer med begränsade resurser. ISR delar departementets bedömning att en behovsanpassad och riskbaserad är tillräcklig.

4.6 Straffbestämmelsen för överträdelser av begränsningen om värdeöverföringar tas bort

Förslag: Straffbestämmelsen för överträdelser av begränsningen om värdeöverföringar ska tas bort.

ISR tillstyrker detta förslag

4.7 En idéburen organisation som gör överföringar i strid med begränsningen om värdeöverföringar ska avregistreras

Förslag: En idéburen organisation som gör värdeöverföringar i strid med begränsningen om värdeöverföringar ska avregistreras. Om det är tillräckligt får registreringsmyndigheten i stället meddela varning.

ISR tillstyrker förslaget

Gör det mer attraktivt för idéburna skolor att registrera sig

I dagsläget finns det ingen anledning för idéburna skolor att ansluta sig till Kammarkollegiets register. Det syns i antalet. 1 april 2026 var endast 29 organisationer registrerade varav få finns inom skolsektorn, samtidigt som det konstaterades inför inrättandet av registret att omkring 3000 aktörer skulle kunna omfattas.

ISR föreslår därför att en djupare utredning tillsätts med syfte att ta fram åtgärdsförslag inom skollagens reglering av fristående skolor. ISR har tagit fram en plattform för detta – i [Friskolereform 2.0 – från marknad till samhällsansvar](#) beskriver vi hur ett annat friskolesystem skulle kunna fungera, varför det är önskvärt och hur vägen dit kan se ut. Denna skulle kunna fungera som underlag för utredningsdirektiv.

Anledningen till att incitamentet saknas

Idéburna skolor omfattas liksom de kommunala skolorna av skollagstiftningen. De regler som införts i lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihetssystem (LOV) för att underlätta för idéburna aktörer ger därför ingen fördel för idéburna skolor. Både LOU och LOV innehåller numer regleringar som innebär att det offentliga kan rikta sig till enbart idéburna huvudmän gällande vissa tjänster inom vård och omsorg. Skollagstiftningen skulle behöva förändras på motsvarande sätt.

Tyvärr behandlar skollagen alla fristående skolhuvudmän som enskilda, oavsett om de delar ut vinst eller inte. En idéburen skola har alltså inga incitament för att registrera sig. Kostnaden är dessutom hög och påtaglig för små huvudmän. Ansökningsavgiften är 12 000 kr och den årliga tillsynsavgiften 1 600 kr.

För Idéburna Skolors Riksförbund

Håkan Wiclander, ordförande

Stella Pyyny, praktikant